

Innst. S. nr. 32

(2002-2003)

Innstilling til Stortinget fra finanskomiteen

Dokument nr. 8:5 (2002-2003)

Innstilling fra finanskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Odd Roger Enoksen og Morten Lund om å endre handlingsregelen for bruk av oljepenger, slik at det gis rom for økt bruk av oljepenger der dette kan redusere presset i økonomien ved at den disponible arbeidsstyrken økes, kostbare flaskehals for næringslivet fjernes, ledig kapasitet i enkelte områder utnyttes eller store offentlige utgiftsposter på lengre sikt kan bli redusert

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Våren 2001 behandlet Stortinget St.meld. nr. 29 (2000-2001) om retningslinjer for den økonomiske politikken. I Innst. S. nr. 229 (2000-2001) gav flertallet sin tilslutning til Stoltenberg-regjeringens opplegg for en egen handlingsregel for bruk av oljepenger. Det er bred enighet om at det er helt nødvendig å begrense strømmen av oljepenger inn i norsk økonomi for å hindre at Norge kommer dårligere ut enn om vi aldri hadde funnet oljen og gassen.

Praktiseringen av handlingsregelen har imidlertid vist at den hindrer at viktige samfunnsoppgaver blir løst.

Dagens forståelse av disse retningslinjene hindrer blant annet en ønsket og nødvendig satsing på å vri det offentlige utgifter fra forbruk av midler til reparasjon over til investeringer i forebygging. Det legges altfor stor vekt på budsjettbalansen og på om budsjettet virker nøytralt på etterspørselen, framfor om det er et svar på våre nasjonale og internasjonale utfordringer.

En stor andel av statens utgifter over statsbudsjettet og kommunale budsjett går til reparasjon. Trenden har vært at utgiftene til sykepenger, sykehusdrift, uførepensjonering og attføring tar en stadig større del av

utgiftsveksten. Et krafttak for å øke investeringene i forebygging trengs for å kunne redusere utgiftene til reparasjoner, og for å minske antall årsverk som går tapt grunnet helseplager.

Økonomisk er det ikke tvil om at penger investert i en sektor hvor det er ledig kapasitet, skaper mindre press i økonomien enn om en investerer den samme summen innen en sektor der kapasitetsutnyttelsen er så å si maksimal. De gjeldende retningslinjene for den økonomiske politikken tolkes slik at det ikke kan tas slike hensyn, og at det heller ikke kan vektlegges om man ved økt pengebruk kan bidra til reduserte kostnader for private og det offentlige på sikt.

Det er i dokumentet gitt eksempler på dette, og det er vist til at det i dag finnes flere hundre tusen årsverk som ikke er i bruk i arbeidslivet. Det er mange ufrivillig ledige eller ufrivillig utstøtte. Mange er yrkeshemmede. Mange er eldre som ønsker nedtrapping framfor pensjonering. Mange er pensjonerte som ønsker å arbeide noe. Økte bevilgninger til kvalifiseringstiltak og for å stimulere arbeidsgivere til å ta imot denne store reserven, vil redusere presset på arbeidsmarkedet og bidra til lågere lønnsvekst.

Retningslinjene for innfasing av oljepengene i norsk økonomi har kun fungert et år, men forslagsstillerne mener at man allerede nå ser behov for endringer slik at Stortinget ikke hindres i å bevilge penger til tiltak som reduserer presset i økonomien, reduserer næringslivets kostnader eller bidrar til at offentlige utgifter på noe sikt kan bli redusert.

Det er viktig at en adgang til økt bruk av oljepenger på statsbudsjettet ikke bidrar til økt privat forbruk, men til at norsk økonomi blir bærekraftig på lang sikt.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen endre handlingsregelen for bruk av oljepenger slik at det åpnes for økt bruk av oljepenger der dette kan bidra til å redusere presset i økonomien ved at den disponible arbeidsstyrken øker,

kostbare flaskehals for næringslivet fjernes, ledig kapasitet i enkelte samfunnsområder utnyttes eller store offentlige utgiftsposter på sikt kan bli redusert."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ranveig Frøiland, Svein Roald Hansen, Tore Nordtun, Torstein Rudihaugen og Hill-Marta Solberg, fra Høyre, Svein Flåtten, Torbjørn Hansen, Heidi Larssen og Jan Tore Sanner, fra Fremskrittspartiet, Gjermund Hagesæter, lederen Siv Jensen og Per Erik Monsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Øystein Djupedal, Audun Bjørlo Lysbakken og Heidi Grande Røys, fra Kristelig Folkeparti, Ingebrigt S. Sørfonn og Bjørg Tørresdal, fra Senterpartiet, Morten Lund, fra Venstre, May Britt Vihovde og fra Kystpartiet, Steinar Bastesen, viser til følgende utdrag fra svar i brev 21. oktober 2002 fra finansminister Per-Kristian Foss til komiteen:

"Storingsrepresentantene Odd Roger Enoksen og Morten Lund foreslår følgende i Dokument 8:5 (2002-2003):

"Stortinget ber Regjeringen endre handlingsregelen for bruk av oljepenger slik at det åpnes for økt bruk av oljepenger der dette kan bidra til å redusere presset i økonomien ved at den disponible arbeidsstyrken øker, kostbare flaskehals for næringslivet fjernes, ledig kapasitet i enkelte samfunnsområder utnyttes eller store offentlige utgiftsposter på sikt kan bli redusert."

Ved behandlingen av St.meld. nr. 29 (2000-2001) sluttet et flertall på Stortinget seg til retningslinjer for den økonomiske politikken som innebærer at budsjettpolitikken skal gi en jevn og opprettholdbar innfasing av petroleumsinntektene i økonomien, om lag i takt med forventet realavkastning av Petroleumsfondet.

Denne handlingsregelen for budsjettpolitikken trekker opp en bane for utviklingen i budsjettbalansen framover. Også mange andre land har formulert målsettinger for budsjettbalansen, gjerne i form av krav til at budsjettet over tid skal vise et vist overskudd eller gå i balanse. De store innbetalingene fra petroleumsvirksomheten innebærer imidlertid at Norge i en periode framover bør ha betydelig større overskudd i de samlede offentlige budsjetter enn de fleste andre land.

Olje og gass er ikke-fornybare ressurser. Dagens høye innbetalinger fra petroleumsvirksomheten kan derfor ikke betraktes som inntekter i vanlig forstand, men er for en vesentlig del en omplassering av olje- og gassressursene. Skal vi ha glede av oljeinntektene på varig basis, må bruken av dem frikoples fra de løpende innbetalingene til staten. De budsjettpolitiske retningslinjene ivaretar dette hensynet. Netto kontantstrømmen fra oljevirkomheten overføres i sin helhet til Statens petroleumsfond, mens det bare er realavkastningen av fondet som brukes. På denne måten opprettholder staten en betydelig sparing i årene framover. Dette er nødvendig for å dekke store framtidige utgifter til pensjoner, helse mv.

Med den anslåtte utviklingen i Petroleumsfondet innebærer handlingsregelen at bruken av petroleumsinntekter vil øke de nærmeste årene. I Nasjonalbudsjettet 2003 er kapitalen i Statens petroleumsfond anslått å øke fra 43,7 pst. av BNP ved utgangen av 2001 til vel 93 pst. av BNP ved utgangen av 2010. Målt i 2003-priser anslås bruken av petroleumsinntekter å øke fra nærmere 29 mrd. kroner i 2002 til vel 55 mrd. kroner i 2010, dvs. med nærmere 27 mrd. kroner.

Etter hvert som petroleumsreservene tappes ut vil imidlertid veksten i Statens petroleumsfond stanse opp, og bruken av petroleumsinntekter flate ut. Samtidig vil utgiftene til pensjoner, helse og omsorg øke betydelig gjennom de neste tiårene. Beregninger av utviklingen i budsjettbalansen fram til 2050 illustrerer at det om en del år vil bli nødvendig å begrense veksten i utgiftene eller øke inntektene, selv om bruken av petroleumsinntekter holdes innenfor de grensene handlingsregelen trekker opp. På denne bakgrunn legger Regjeringen stor vekt på ikke å fravike de retningslinjene som er etablert for bruken av oljeinntektene og for forvaltningen av Petroleumsfondet. En ansvarlig budsjettpolitikk er også avgjørende for stabilitet i penge- og valutamarkedene.

Handlingsregelen er en regel for samlet bruk av petroleumsinntekter over statsbudsjettet det enkelte år, uavhengig av hvordan pengene anvendes. Den innebærer at alle gode formål må vurderes opp mot hverandre. Dette sikrer en helhetlig behandling av statens ulike utgifts- og inntektsposter. En slik behandling er nødvendig for å sørge for at vi får mest mulig igjen for de midlene som brukes over statsbudsjettet. Dersom en åpner for en egen behandling av budsjettposter ut fra virkningen på presset i økonomien, innebærer det at andre samfunnsøkonomisk lønnsomme tiltak blir nedprioritert.

Den konkrete innretningen av budsjettpolitikken må være basert på en helhetlig vurdering av alle budsjettposter. I sitt budsjettforslag har Regjeringen lagt vekt på at budsjettpolitikken må innrettes slik at den styrker grunnlaget for et vekstkraftig næringsliv og gjør offentlig virksomhet mer effektiv. En gradvis reduksjon i skatte- og avgiftsnivået kan bidra til å øke arbeidstilbudet og bedre utnyttelsen av våre samlede ressurser. Dette vil også dempe presset i retning av omstillinger som følge av økt bruk av petroleumsinntekter. For å understøtte næringslivet er det i tillegg viktig å prioritere tiltak for å forbedre infrastrukturen, styrke kunnskapsgrunnlaget og fremme teknologiutvikling.

Stortinget har nylig sluttet seg til retningslinjer for den økonomiske politikken der handlingsregelen inngår som et sentralt element. Retningslinjene innebærer en avveining av ønsket om å videreutvikle det norske velferdssamfunnet nå mot behovet for å dekke store framtidige utgifter, blant annet til pensjoner. En politikk som innebærer at en bryter denne budsjettregelen, ville svekke tilliten til norsk økonomi og legge større press på pengepolitikken. På denne bakgrunn legger Regjeringen stor vekt på at en holder fast ved de retningslinjene for budsjettpolitikken som Stortinget har sluttet seg til."

Komiteen viser til at bruken av handlingsregelen er behandlet i Budsjett-innst. S. I (2002-2003) som er avgitt samtidig med denne innstilling, jf. avsnitt 2.1.2.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til Dokument nr. 8:5 (2002-2003) og til det som står foran og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument nr. 8:5 (2002-2003) - forslag fra stortingsrepresentantene Odd Roger Enoksen og Morten Lund om å endre handlingsregelen for bruk av oljepenger, slik at det gis rom for økt bruk av oljepenger der dette kan redusere presset i økonomien ved at den disponible arbeidsstyrken økes, kostbare flaskehalsar for næringslivet fjernes, ledig kapasitet i enkelte områder utnyttes eller store offentlige utgiftsposter på lengre sikt kan bli redusert - vedlegges protokollen.

Oslo, i finanskomiteen, den 20. november 2002

Siv Jensen
leder

Hill-Marta Solberg
sekretær

Ingebrigt S. Sørfonn
sekretær